

Vývin jazyka

- **Jazyk** – ustálený systém znakov a pravidiel, ktorý slúži na komunikáciu a dorozumievanie
  - o Je to jav spoločenský, nie prírodný (v prírode sa nevyskytuje)
  - o Nie je vrozený, musí sa učiť
  - o Jazyky sa delia na:
    - **Prirodzené** – vznikli na základe historického vývoja (národ formovali rôzne udalosti)
    - **Umelé** – vznikli umelo na základe dohody, potrieb (programovacie jazyky, Esperanto)
- **Reč** – konkrétne použitie jazyka (znakov, pravidiel) v komunikácii
- **Funkcie jazyka:**
  - o **Dorozumievacia (komunikatívna)** – vyjadrujeme svoje myšlienky, postoje, city a pocity
  - o **Poznávacia** – jazyk slúži ako nástroj myslenia
  - o **Estetická funkcia** – rozvíja estetické cítenie človeka
  - o **Reprezentatívna** – jazyk patrí k dôležitým znakom národa, ktorým sa vymedzuje od ostatných národov
- **Jazyková kultúra:**
  - o **Jazyk ako celok** – súvisí s vývinom jazyka, formovala a vyvíjala sa dlhodobo, vypracovala sa až tak, že vie plniť všetky (4) funkcie
  - o **Jazyk – jednotlivec** – do akej miery vie jednotlivec používať pravopis, jazykové prostriedky.
    - Každý jedinec má túto mieru inú
- **Jazykoveda (lingvistika)** – veda o jazyku, skúma jazykové roviny, zahŕňa niekoľko disciplín:
  - o **Fonetika + Fonológia** – skúmajú zvukovú stránku jazyka
  - o **Lexikológia** – skúma slovnú zásobu
  - o **Morfológia** – skúma slovné druhy a gramatické kategórie
  - o **Syntax** – skúma vetné členy, sklady, vety a text
  - o **Ortoepia** – skúma spisovnú výslovnosť
  - o **Ortografia** – skúma pravopis
  - o **Štylistika** – skúma tvorbu prejavov, Funkčné jazykové štýly, Slohové postupy a Slohové útvary
  - o Str 12 – 14 učebnica
- **Národný jazyk** – spája sa s konkrétnym národom, nástroj dorozumievania a myslenia.
  - o Delí sa na spisovný a nespisovný
- **Spisovná podoba jazyka – Kodifikácia – Uzákonenie**
  - o Spisovná podoba je záväzná pre všetkých používateľov jazyka, jazyk školstva, médií, úradných a štátnych dokumentov
  - o Platí na celom území Slovenska okrem nárečí a slangu
- **Jazyková norma** – pravidlo, záväzné, jazykové, ustálené, nemôžu sa meniť rýchlo, majú ich na starosť jazykovedci

Pracovný materiál:

- Jazykovedné výskumy z 19. storočia poukázali na to, že vývin jazykov nebol náhodný, ale sa uskutočňoval podľa istých zákonitostí, t. j. jazyky sa vyvinuli zo spoločného prazákladu - prajazyka
  - o **INDOEURÓPSKY PRAJAZYK - PRAINDEURÓPČINA.**
- Najstaršie písomné pamiatky v indoeurópskych prajazykoch sú z 3. tis. p. n. l. Hovorilo ním spoločenstvo, ktoré žilo v oblasti Malej Ázie a na Blízkom východe.
- Slovenský jazyk má pôvod v slovanských jazykoch.
- Slovanským jazykom hovorili predkovia slovanských národov Praslovania (od Visly po Dneper), tí používali praslovančinu.
- V 4. až 6. stor. n. l. nastalo sťahovanie národov (trvalo približne 50 rokov), Praslovania putovali 3 smermi - J, V, Z - a z praslovančiny vznikli nárečia, dialekty, ktoré sa stali základom dnešných slovanských jazykov.
- 9. storočie - Veľká Morava - **Naštuduj potrebné informácie z literatúry veľkomoravského obdobia!!!**
- 10. storočie - zánik Veľkej Moravy, stali sme sa súčasťou Uhorska, jazykom administratívnym, kultúrnym sa stala latinčina.
  - o V priebehu 10. storočia sa začal rozvíjať domáci kultúrny jazyk - stará slovenčina. Okrem latinčiny sa ako ďalšie jazyky v písomnom styku používali: čeština, maďarčina, nemčina. Domáci kultúrny jazyk mal 3 podoby: k. západoslovenčina, k. východoslovenčina, k. stredoslovenčina.
  - o A. Bernolák – **naštuduješ z literatúry**
  - o Ľ. Štúr – **naštuduješ z literatúry**
  - o M. M. Hodža - M. Hattala
- Rok 1918 - vznik ČSR - šírenie ideológie čechoslovakizmu (1 národ – československý, 1 jazyk - československý)
- Vďaka profesorom, ktorí pôsobili na UK v Bratislave, v roku 1931 boli vydané prvé PSP, ktoré obsahovali veľa bohemizmov. Reakciou bolo puristické hnutie - snaha očistiť slovenčinu od českých slov, čo sa aj podarilo, z nasledujúcich PSP boli odstránené české slová.
- V roku 1943 vznikol v Bratislave Jazykovedný ústav, dnes Jazykovedný ústav Ľ. Štúra. 2. polovica 20. storočia - postupne vychádza 11 vydaní Pravidiel slovenského pravopisu.
- V roku 1989 sa udiali vážne spoločenské zmeny, ktoré priniesli aj zmeny v oblasti jazyka. V slovnej zásobe zanikli určité slová a objavili sa v nej také, ktoré odrážali novú spoločenskú situáciu, vzrástol vplyv cudzích jazykov - najmä angličtiny, boli vydané nové kodifikačné príručky - PSP, KSSJ. Spoločenský vývoj (vstup SR do EÚ, výdobytky vedy a techniky) kladú na slovenčinu neustále nároky. Keďže jazyk je systém dynamický, musí sa týmto nárokom prispôbovať. Spoločenský vývoj (vstup SR do EÚ, výdobytky vedy a techniky) kladú na slovenčinu neustále nároky. Keďže jazyk je systém dynamický, musí sa týmto nárokom prispôbovať.

PREHLAD ŽIVÝCH INDOEURÓPSKYCH JAZYKOV

